

Határozatlan integrál, primitív függvény

Alapintegrálok

Alapintegráloknak nevezzük az elemi valós függvények differenciálási szabályainak megfordításából adódó primitív függvényeket.

- $\int x^n dx = \frac{x^{n+1}}{n+1} + c$, ha $n \neq -1$; mert $\left(\frac{x^{n+1}}{n+1} + c\right)' = x^n$
- $\int \frac{1}{x} dx = \ln |x| + c$; mert $(\ln |x| + c)' = \frac{1}{x}$
- $\int \sin x dx = -\cos x + c$; mert $(-\cos x + c)' = \sin x$
- $\int \cos x dx = \sin x + c$; mert $(\sin x + c)' = \cos x$
- $\int \frac{1}{\cos^2 x} dx = \tan x + c$; mert $(\tan x + c)' = \frac{1}{\cos^2 x}$
- $\int \frac{1}{\sin^2 x} dx = -\cot x + c$; mert $(-\cot x + c)' = \frac{1}{\sin^2 x}$
- $\int \frac{1}{\sqrt{1-x^2}} dx = \arcsin x + c$; mert $(\arcsin x + c)' = \frac{1}{\sqrt{1-x^2}}$
- $\int \frac{1}{\sqrt{1-x^2}} dx = -\arccos x + c$; mert $(-\arccos x + c)' = \frac{1}{\sqrt{1-x^2}}$
- $\int \frac{1}{1+x^2} dx = \arctan x + c$; mert $(\arctan x + c)' = \frac{1}{1+x^2}$
- $\int \frac{1}{1+x^2} dx = -\operatorname{arccot} x + c$; mert $(-\operatorname{arccot} x + c)' = \frac{1}{1+x^2}$
- $\int \cosh x dx = \sinh x + c$; mert $(\sinh x + c)' = \cosh x$
- $\int \sinh x dx = \cosh x + c$; mert $(\cosh x + c)' = \sinh x$
- $\int \frac{1}{\cosh^2 x} dx = \tanh x + c$; mert $(\tanh x + c)' = \frac{1}{\cosh^2 x}$
- $\int \frac{1}{\sinh^2 x} dx = -\operatorname{coth} x + c$; mert $(-\operatorname{coth} x + c)' = \frac{1}{\sinh^2 x}$
- $\int e^x dx = e^x + c$; mert $(e^x + c)' = e^x$

- $\int a^x dx = \frac{a^x}{\ln a} + c$; mert $\left(\frac{a^x}{\ln a} + c\right)' = a^x$
- $\int \frac{1}{\sqrt{x^2+1}} dx = \operatorname{ar sinh} x + c$; mert $(\operatorname{ar sinh} x + c)' = \frac{1}{\sqrt{x^2+1}}$
- $\int \frac{1}{\sqrt{x^2-1}} dx = \operatorname{ar cosh} x + c$; mert $(\operatorname{ar cosh} x + c)' = \frac{1}{\sqrt{x^2-1}}$
- $\int \frac{1}{1-x^2} dx = \operatorname{ar tanh} x + c$, ha $|x| < 1$; mert $(\operatorname{ar tanh} x + c)' = \frac{1}{1-x^2}$
- $\int \frac{1}{1-x^2} dx = \operatorname{ar coth} x + c$, ha $|x| > 1$; mert $(\operatorname{ar coth} x + c)' = \frac{1}{1-x^2}$

Az integrálás alapképleteinek és -szabályainak alkalmazása

Példák:

$$(A/1) \int \frac{dx}{x^2} = \int x^{-2} dx = \frac{x^{-1}}{-1} = -\frac{1}{x} + c$$

$$(A/2) \int \frac{dx}{\sqrt[3]{x}} = \int x^{-\frac{1}{3}} dx = \frac{x^{\frac{2}{3}}}{\frac{2}{3}} = \frac{3}{2} \sqrt[3]{x^2} + c$$

$$(A/3) \int x^2(x^2-1) dx = \int (x^4 - x^2) dx = \int x^4 dx - \int x^2 dx = \frac{x^5}{5} - \frac{x^3}{3} + c$$

$$(A/4) \int (x^2-1)^2 dx = \int (x^4 - 2x^2 + 1) dx = \int x^4 dx - 2 \int x^2 dx + \int 1 dx = \frac{x^5}{5} - 2 \frac{x^3}{3} + x + c$$

$$(A/5) \int \frac{\sqrt{x}-x+x^4}{x^2} dx = \int (x^{-\frac{3}{2}} - \frac{1}{x} + x^2) dx = -\frac{2}{\sqrt{x}} - \ln|x| + \frac{x^3}{3} + c$$

$$(A/6) \int \frac{(x+1)^2}{\sqrt{x}} dx = \int (x^{\frac{3}{2}} + 2x^{\frac{1}{2}} + x^{-\frac{1}{2}}) dx = \frac{2}{5} \sqrt{x^5} + \frac{4}{3} \sqrt{x^2} + 2\sqrt{x} + c$$

$$(A/7) \int \frac{x^2-4x+7}{x-2} dx = \int \frac{(x-2)^2+3}{x-2} dx = \int (x-2) dx + \int \frac{3}{x-2} dx = \frac{x^2}{2} - 2x + 3 \ln|x-2| + c$$

$$(A/8) \int \frac{1+2x^2}{x^2(1+x^2)} dx = \int \left(\frac{1+x^2}{x^2(1+x^2)} + \frac{x^2}{x^2(1+x^2)} \right) dx = \int \left(\frac{1}{x^2} + \frac{1}{1+x^2} \right) dx = -\frac{1}{x} + \arctan x + c$$

$$(A/9) \int \frac{6}{5+5x^2} dx = \frac{6}{5} \int \frac{1}{1+x^2} dx = \frac{6}{5} \arctan x + c$$

$$(A/10) \int \frac{\ln 2}{\sqrt{2+2x^2}} dx = \frac{\ln 2}{\sqrt{2}} \int \frac{1}{\sqrt{1+x^2}} dx = \frac{\ln 2}{\sqrt{2}} \operatorname{ar sinh} x + c$$

$$(A/11) \int \tan^2 x dx = \int \frac{\sin^2 x}{\cos^2 x} dx = \int \frac{1-\cos^2 x}{\cos^2 x} dx = \int \left(\frac{1}{\cos^2 x} - 1 \right) dx = \tan x - x + c$$

$$(A/12) \int \frac{\cos 2x}{\cos x - \sin x} dx = \int \frac{\cos^2 x - \sin^2 x}{\cos x - \sin x} dx = \int (\cos x + \sin x) dx = \sin x - \cos x + c$$

$$(A/13) \int \frac{x^4}{1-x} dx = - \int \left(\frac{x^4-1}{x-1} + \frac{1}{x-1} \right) dx = - \int \left(x^3 + x^2 + x + 1 + \frac{1}{1-x} \right) dx = - \left(\frac{x^4}{4} + \frac{x^3}{3} + \frac{x^2}{2} + x + \ln |x-1| \right) + c$$

Feladatok:

$$(a/1) \int (\sqrt{x}+1)(x-\sqrt{x}+1) dx$$

$$(a/2) \int \frac{\sqrt[3]{x^2} - \sqrt[4]{x}}{\sqrt{x}} dx$$

Integrálás helyettesítéssel

$$\int f(x) dx = \int f(\varphi(t)) \varphi'(t) dt; \quad \text{helyettesítés: } x = \varphi(t)$$

Példák:

$$(B/1) \int \cos(4x-5) dx = \frac{1}{4} \int \cos t dt = \frac{1}{4} \sin t + c = \frac{1}{4} \sin(4x-5) + c$$

$$\text{helyettesítés: } t = 4x - 5 \implies \frac{dt}{dx} = 4 \implies dx = \frac{1}{4} dt$$

$$(B/2) \int \sqrt{8-2x} \, dx = -\frac{1}{2} \int \sqrt{t} \, dt = \frac{1}{2} \cdot \frac{2}{3} t^{\frac{3}{2}} + c = -\frac{1}{3} \sqrt{(8-2x)^3} + c$$

$$\text{helyettesítés: } t = 8 - 2x \implies \frac{dt}{dx} = -2 \implies dx = -\frac{1}{2} dt$$

$$(B/3) \int e^{-x} \, dx = -\int e^t \, dt = -e^t + c = -e^{-x} + c$$

$$\text{helyettesítés: } t = -x \implies \frac{dt}{dx} = -1 \implies dx = -dt$$

$$(B/4) \int 10^x e^x \, dx = e^{\ln 10} e^x = \int e^{x(\ln 10 + 1)} \, dx = \frac{1}{\ln 10 + 1} e^t + c = \frac{e^{x(\ln 10 + 1)}}{\ln 10 + 1} + c$$

$$\text{helyettesítés: } t = x(\ln 10 + 1) \implies \frac{dt}{dx} = \ln 10 + 1 \implies dx = \frac{1}{\ln 10 + 1} dt$$

$$(B/5) \int \frac{1}{5+x^2} \, dx = \frac{1}{5} \int \frac{1}{1 + \left(\frac{x}{\sqrt{5}}\right)^2} \, dx = \frac{1}{5} \sqrt{5} \arctan \frac{x}{\sqrt{5}} + c$$

$$\text{helyettesítés: } t = \frac{x}{\sqrt{5}} \implies \frac{dt}{dx} = \frac{1}{\sqrt{5}} \implies dx = \sqrt{5} dt$$

$$(B/6) \int \frac{1}{(2x-3)^5} \, dx = \int (2x-3)^{-5} \, dx = \frac{1}{2} \int t^{-5} \, dt =$$

$$\frac{1}{2} \frac{t^{-4}}{-4} + c = -\frac{1}{8} \frac{1}{(2x-3)^4} + c$$

$$\text{helyettesítés: } t = 2x - 3 \implies \frac{dt}{dx} = 2 \implies dx = \frac{1}{2} dt$$

$$(B/7) \int x^2 \sqrt[3]{x^3+8} \, dx = \frac{1}{3} \int 3x^2 \sqrt[3]{x^3+8} \, dx = \frac{1}{3} \int 3 \sqrt[3]{t} \, dt$$

$$= \frac{1}{3} \cdot \frac{3}{4} t^{\frac{4}{3}} + c = \frac{1}{4} \sqrt[3]{(x^3+8)^4} + c$$

$$\text{helyettesítés: } t = x^3 + 8 \implies \frac{dt}{dx} = 3x^2 \implies dt = 3x^2 dx$$

$$(B/8) \int x \sin(x^2+2) \, dx = \frac{1}{2} \int 2x \sin(x^2+2) \, dx = \frac{1}{2} \int \sin t \, dt =$$

$$-\frac{1}{2} \cos t + c = -\frac{1}{2} \cos(x^2+2) + c$$

$$\text{helyettesítés: } t = x^2 + 2 \implies \frac{dt}{dx} = 2x \implies dt = 2x dx$$

$$(B/9) \int \frac{\sqrt[3]{\tan x}}{\cos^2 x} \, dx = \int \sqrt[3]{t} \, dt = \frac{3}{4} t^{\frac{4}{3}} + c = \frac{3}{4} \sqrt[3]{\tan^4 x} + c$$

$$\text{helyettesítés: } t = \tan x \implies \frac{dt}{dx} = \frac{1}{\cos^2 x} \implies dt = \frac{1}{\cos^2 x} dx$$

$$(B/10) \int \frac{x}{x^4 + 1} dx = \frac{1}{2} \int \frac{1}{t^2 + 1} dt = \frac{1}{2} \arctan t + c = \frac{1}{2} \arctan x^2 + c$$

$$\text{helyettesítés: } t = x^2 \implies \frac{dt}{dx} = 2x \implies dt = 2x dx$$

$$(B/11) \int \frac{x^3}{\sqrt{x^8 - 1}} dx = \frac{1}{4} \int \frac{1}{\sqrt{t^2 - 1}} dt = \frac{1}{4} \operatorname{ar} \operatorname{cosh} t + c = \frac{1}{4} \operatorname{ar} \operatorname{cosh} x^4 + c$$

$$\text{helyettesítés: } t = x^4 \implies \frac{dt}{dx} = 4x^3 \implies dt = 4x^3 dx$$

Feladatok:

$$(b/1) \int \sin\left(\frac{\pi}{3} - 3x\right) dx$$

$$(b/2) \int \frac{3}{\sqrt{3x^2 - 2}} dx$$

$$(b/3) \int \sqrt[5]{(8 - 3x)^6} dx$$

$$(b/4) \int x \sqrt{1 - x^2} dx$$

$$(b/5) \int \frac{x}{\sqrt{x^2 + 1}} dx$$

$$(b/6) \int \frac{\cos x}{\sqrt{\sin x}} dx$$

$$(b/7) \int \frac{\sqrt{\ln x}}{x} dx$$

$$(b/8) \int \frac{\cos x}{\sqrt{1 + \sin^2 x}} dx$$

Integrálás az $\int \frac{f'(x)}{f(x)} dx = \ln |f(x)| + c$ **szabállyal**

Példák:

$$(C/1) \int \frac{x}{4 + x^2} dx = \frac{1}{2} \int \frac{2x}{4 + x^2} dx = \ln(4 + x^2) + c$$

(lehet $t = 4 + x^2$ helyettesítéssel is)

$$(C/2) \int \frac{1}{x \ln x} dx = \int \frac{\frac{1}{x}}{\ln x} dx = \ln \ln x + c$$

(lehet $t = \ln x$ helyettesítéssel is)

$$(C/3) \int \frac{x+2}{2x-1} dx = \int \left(\frac{x-\frac{1}{2}}{2x-1} + \frac{\frac{5}{2}}{2x-1} \right) dx =$$

$$\int \left(\frac{1}{2} + \frac{5}{4} \frac{2}{2x-1} \right) dx = \frac{x}{2} + \frac{5}{4} \ln |2x-1| + c$$

(lehet $t = 2x - 1$ helyettesítéssel is)

$$(C/4) \int \frac{3x-1}{x^2+9} dx = \int \frac{3x}{x^2+9} dx - \int \frac{1}{x^2+9} dx =$$

$$\frac{3}{2} \int \frac{2x}{x^2+9} dx - \frac{1}{9} \int \frac{1}{1+\left(\frac{x}{3}\right)^2} dx \stackrel{*}{=} \frac{3}{2} \ln(x^2+9) - \frac{1}{3} \int \frac{1}{1+t^2} dx =$$

$$= \frac{3}{2} \ln(x^2+9) - \frac{1}{3} \arctan t + c = \frac{3}{2} \ln(x^2+9) - \frac{1}{3} \arctan \frac{x}{3} + c$$

* helyettesítés a második integrálban: $t = \frac{x}{3} \implies \frac{dt}{dx} = \frac{1}{3} \implies dt = \frac{1}{3} dx$

Parciális integrálás

$$\boxed{\int u(x)v'(x) dx = u(x)v(x) - \int u'(x)v(x) dx}$$

Példák:

$$(D/1) \int x \cos x dx = x \sin x - \int \sin x dx = x \sin x + \cos x + c$$

$$u = x \quad u' = 1$$

$$v' = \cos x \quad v = \sin x$$

$$(D/2) \int (x^2 - 1) \sin 3x dx \stackrel{(1)}{=} -\frac{1}{3}(x^2 - 1) \cos 3x + \frac{2}{3} \int x \cos 3x dx \stackrel{(2)}{=}$$

$$(1) \quad u = x^2 - 1 \quad u' = 2x \quad (2) \quad u = x \quad u' = 1$$

$$v' = \sin 3x \quad v = -\frac{1}{3} \cos 3x \quad v' = \cos 3x \quad v = \frac{1}{3} \sin 3x$$

$$-\frac{1}{3}(x^2 - 1) \cos 3x + \frac{2}{3} \left(\frac{1}{3} x \sin 3x - \frac{1}{3} \int \sin 3x dx \right) =$$

$$-\frac{1}{3}(x^2 - 1) \cos 3x + \frac{2}{9} x \sin 3x + \frac{2}{27} \cos 3x + c$$

$$(D/3) \int \sin \sqrt{x} dx \stackrel{(1)}{=} 2 \int t \sin t dt \stackrel{(2)}{=}$$

$$(1) \text{ helyettesítés: } x = t^2 \implies dx = 2t dt$$

$$(2) \quad \begin{array}{ll} u = t & u' = 1 \\ v' = \sin t & v = -\cos t \end{array}$$

$$-2t \cos t + 2 \int \cos t dt = -2t \cos t + 2 \sin t = -2\sqrt{x} \cos \sqrt{x} + 2 \sin \sqrt{x} + c$$

$$(D/4) \int x \sin x \cos x dx = \frac{1}{2} \int x \sin 2x dx =$$

$$\begin{array}{ll} u = x & u' = 1 \\ v' = \sin 2x & v = -\frac{1}{2} \cos 2x \end{array}$$

$$-\frac{1}{4} x \cos 2x + \frac{1}{4} \int \cos 2x dx = -\frac{x}{4} \cos 2x + \frac{1}{8} \sin 2x + c$$

$$(D/5) \int x \arctan x dx =$$

$$\begin{array}{ll} u = \arctan x & u' = \frac{1}{1+x^2} \\ v' = x & v = \frac{x^2}{2} \end{array}$$

$$\frac{x^2}{2} \arctan x - \frac{1}{2} \int \frac{x^2}{1+x^2} dx = \frac{x^2}{2} \arctan x - \frac{1}{2} \int \frac{1+x^2-1}{1+x^2} dx =$$

$$= \frac{x^2}{2} \arctan x - \frac{1}{2} \int dx + \frac{1}{2} \int \frac{1}{1+x^2} dx = \frac{x^2}{2} \arctan x - \frac{x}{2} + \frac{1}{2} \arctan x + c$$

$$(D/6) \int e^{3x} \cos 2x dx \stackrel{(1)}{=} \frac{1}{2} e^{3x} \sin 2x - \frac{3}{2} \int e^{3x} \sin 2x dx \quad (*)$$

$$(1) \quad \begin{aligned} u &= e^{3x} & u' &= 3e^{3x} \\ v' &= \cos 2x & v &= \frac{1}{2} \sin 2x \end{aligned}$$

Másrészt:

$$\int e^{3x} \cos 2x \, dx \stackrel{(2)}{=} \frac{1}{3} e^{3x} \cos 2x + \frac{2}{3} \int e^{3x} \sin 2x \, dx \quad (**)$$

$$(2) \quad \begin{aligned} u &= \cos 2x & u' &= -2 \sin 2x \\ v' &= e^{3x} & v &= \frac{1}{3} e^{3x} \end{aligned}$$

A (*) egyenletet 4-gyel, a (**) egyenletet 9-cel szorozva és összeadva a $\int e^{3x} \sin 2x \, dx$ tag kiesik, így kapjuk:

$$13 \int e^{3x} \cos 2x \, dx = 2e^{3x} \sin 2x + 3e^{3x} \cos 2x$$

Tehát:

$$\int e^{3x} \cos 2x \, dx = \frac{2e^{3x} \sin 2x + 3e^{3x} \cos 2x}{13} + c$$

$$(D/7) \quad \int e^{\arcsin x} \, dx \stackrel{*}{=} \int e^t \cos t \, dt = ?$$

* helyettesítés: $t = \arcsin x \implies x = \sin t \implies dx = \cos t \, dt$

$$\int e^t \cos t \, dt \stackrel{(1)}{=} e^t \sin t - \int e^t \sin t \, dt$$

$$(1) \quad \begin{aligned} u &= e^t & u' &= e^t \\ v' &= \cos t & v &= \sin t \end{aligned}$$

Másrészt:

$$\int e^t \cos t \, dt \stackrel{(2)}{=} e^t \cos t + \int e^t \sin t \, dt$$

$$(2) \quad \begin{aligned} u &= \cos t & u' &= -\sin t \\ v' &= e^t & v &= e^t \end{aligned}$$

A két egyenletet összedva az $\int e^t \sin t \, dt$ tag kiesik, így:

$$2 \int e^t \cos t \, dt = e^t \sin t + e^t \cos t = e^t (\sin t + \cos t)$$

Tehát:

$$\int e^{\arcsin x} dx = \frac{e^{\arcsin x}}{2} (\overbrace{\sin \arcsin x}^x + \overbrace{\cos \arcsin x}^{\sqrt{1-x^2}}) =$$
$$\frac{e^{\arcsin x}}{2} (x + \sqrt{1-x^2}) + c$$

Feladatok:

(d/1) $\int \left(\frac{x+2}{e^x} \right)^2 dx$

(d/2) $\int x^2 a^x dx$

(d/3) $\int x^3 e^{-x^2} dx$

(d/4) $\int \arctan \sqrt{x} dx$

(d/5) $\int \ln^3 x dx$ (segítség: $u = \ln^3 x$, $v' = 1$; majd további két ehhez hasonló parc. int.)

(d/6) $\int x e^x dx$

(d/7) $\int (8x^2 - 11x + 5)e^x dx$

(d/8) $\int x \arcsin x dx$

(d/9) $\int x^3 3^x dx$

(d/10) $\int \sin \sqrt{x} dx$

(d/11) $\int x \arctg x dx$

(d/12) $\int x^2 \cos 2x dx$

(d/13) $\int x \sin x \cos x dx$

$$(d/14) \int \ln x dx$$

$$(d/15) \int \ln^2 x dx$$

$$(d/16) \int \ln^3 x dx$$

$$(d/17) \int (\arcsin x)^2 dx$$

$$(d/18) \int e^x \cos x dx$$

$$(d/19) \int 2^x \sin x dx$$

$$(d/20) \int e^{\arcsin x} dx$$

$$(d/21) \int e^{3x} \cos 2x dx$$

$$(d/22) \int \frac{x+2^2}{e^x} dx$$

$$(d/23) \int x \ln x dx$$

Racionális törtfüggvények integrálása

Példák:

$$(E/1) \int \frac{x-2}{x^2-7x+12} dx = ?$$

Az integrandust parciális törtekre bontjuk:

$$\begin{aligned} \frac{x-2}{x^2-7x+12} &= \frac{x-2}{(x-3)(x-4)} = \frac{A}{x-3} + \frac{B}{x-4} = \\ &= \frac{A(x-4) + B(x-3)}{(x-3)(x-4)} = \frac{x(A+B) - 4A - 3B}{(x-3)(x-4)} \end{aligned}$$

Összehasonlítva a számlálóban az együtthatókat a jobb és bal oldalon, a következő egyenletrendszert kapjuk:

$$\begin{aligned} A + B &= 1 \\ -4A - 3B &= -2 \end{aligned}$$

melynek megoldása: $A = -1$, $B = 2$. Tehát:

$$\begin{aligned} \int \frac{x-2}{x^2-7x+12} dx &= \int \left(-\frac{1}{x-3} + \frac{2}{x-4} \right) dx = -\int \frac{1}{x-3} dx + 2 \int \frac{1}{x-4} dx = \\ &= -\ln|x-3| + 2\ln|x-4| + c = \ln c \frac{(x-4)^2}{|x-3|} \end{aligned}$$

$$(E/2) \int \frac{x}{x^4-3x^2+2} dx \stackrel{*}{=} \frac{1}{2} \int \frac{1}{t^2-3t+2} dt = ?$$

* helyettesítés: $t = x^2 \implies dt = 2x dx$

Az integrandust parciális törtekre bontjuk:

$$\begin{aligned} \frac{1}{t^2-3t+2} &= \frac{1}{(t-1)(t-2)} = \frac{A}{t-1} + \frac{B}{t-2} = \\ &= \frac{A(t-2) + B(t-1)}{(t-1)(t-2)} = \frac{t(A+B) - 2A - B}{(t-1)(t-2)} \end{aligned}$$

Összehasonlítva a számlálóban az együtthatókat, a következő egyenletrendszert kapjuk:

$$\begin{aligned} A + B &= 0 \\ -2A - B &= 1 \end{aligned}$$

melynek megoldása: $A = -1$, $B = 1$. Tehát:

$$\begin{aligned} \frac{1}{2} \int \frac{1}{t^2-3t+2} dx &= \frac{1}{2} \int \left(-\frac{1}{t-1} + \frac{1}{t-2} \right) dx = \\ &= -\frac{1}{2} \int \frac{1}{t-1} dx + \frac{1}{2} \int \frac{1}{t-2} dx = \\ &= -\frac{1}{2} \ln|t-1| + \frac{1}{2} \ln|t-2| + \frac{1}{2} \ln c = \\ &= \frac{1}{2} \ln c \frac{|t-2|}{|t-1|} = \frac{1}{2} \ln c \frac{|x^2-2|}{|x^2-1|} \end{aligned}$$

$$(E/3) \int \frac{3x - 2}{x^2 + 4x + 8} dx = ?$$

Itt a nevező nem bontható fel lineáris tényezők szorzatára, ezért az integrandust két olyan tört összegére bontjuk, amelyek egyikében a számláló a nevező deriváltjának konstansszorososa, a másik számlálója pedig konstans:

$$\frac{3x - 2}{x^2 + 4x + 8} = \frac{\alpha(2x + 4)}{x^2 + 4x + 8} + \frac{\beta}{x^2 + 4x + 8} = \frac{2\alpha x + 4\alpha + \beta}{x^2 + 4x + 8}$$

Összehasonlítva a számlálóban az együtthatókat, a következő egyenletrendszert kapjuk:

$$2\alpha = 3$$

$$4\alpha + \beta = -2$$

melynek megoldása: $\alpha = \frac{3}{2}$, $\beta = -8$. Tehát:

$$\begin{aligned} \int \frac{3x - 2}{x^2 + 4x + 8} dx &= \frac{3}{2} \int \frac{2x + 4}{x^2 + 4x + 8} dx - 8 \int \frac{1}{x^2 + 4x + 8} dx = \\ &= \frac{3}{2} \ln(x^2 + 4x + 8) - 8 \int \frac{1}{4 \left(\frac{x+2}{2}\right)^2 + 1} dx = \\ &= \frac{3}{2} \ln(x^2 + 4x + 8) - 4 \arctan \frac{x+2}{2} + c \end{aligned}$$

$$(E/4) \int \frac{x^3 - 2x^2 + 4}{x^3(x-2)^2} dx = ?$$

Az integrandust parciális törtre bontjuk:

$$\begin{aligned} \frac{x^3 - 2x^2 + 4}{x^3(x-2)^2} &= \frac{A}{x} + \frac{B}{x^2} + \frac{C}{x^3} + \frac{D}{(x-2)} + \frac{E}{(x-2)^2} = \\ &= \frac{A[x^2(x-2)^2] + B[x(x-2)^2] + C[(x-2)^2] + D[x^3(x-2)] + E[x^3]}{x^3(x-2)^2} \end{aligned}$$

Összehasonlítva a számlálóban az együtthatókat, a következő egyenlet-

rendszert kapjuk:

$$\begin{aligned} A + D &= 0 \\ -4A + B - 2D + E &= 1 \\ 4A - 4B + C &= -2 \\ 4B - 4C &= 0 \\ 4C &= 4 \end{aligned}$$

melynek megoldása: $A = \frac{1}{4}$, $B = 1$, $C = 1$, $D = -\frac{1}{4}$, $E = \frac{1}{2}$. Tehát:

$$\begin{aligned} \int \frac{x^3 - 2x^2 + 4}{x^3(x-2)^2} dx &= \int \left(\frac{1}{4x} + \frac{1}{x^2} + \frac{1}{x^2} - \frac{1}{4(x-2)} + \frac{1}{2(x-2)^2} \right) dx = \\ &= \frac{1}{4} \ln \frac{x}{x-2} - \frac{1}{x} - \frac{1}{2x^2} - \frac{1}{2(x-2)} + c \end{aligned}$$

$$(E/5) \int \frac{1}{x^6 + x^4} dx = \int \frac{1}{x^4(x^2 + 1)} dx = ?$$

Az integrandust parciális törtekre bontjuk:

$$\begin{aligned} \frac{1}{x^4(x^2 + 1)} &= \frac{A}{x} + \frac{B}{x^2} + \frac{C}{x^3} + \frac{D}{x^4} + \frac{Ex + F}{x^2 + 1} = \\ &= \frac{A(x^5 + x^3) + B(x^4 + x^2) + C(x^3 + x) + D(x^2 + 1) + Ex^5 + Fx^4}{x^4(x^2 + 1)} \end{aligned}$$

Összehasonlítva a számlálóban az együtthatókat, a következő egyenletrendszert kapjuk:

$$\begin{aligned} A + E &= 0 \\ B + F &= 0 \\ A + C &= 0 \\ B + D &= 0 \\ C &= 0 \\ D &= 1 \end{aligned}$$

melynek megoldása: $A = 0$, $B = -1$, $C = 0$, $D = 1$, $E = 0$, $F = 1$.
Tehát:

$$\int \frac{1}{x^6 + x^4} dx = \int \left(-\frac{1}{x^2} + \frac{1}{x^4} + \frac{1}{x^2 + 1} \right) dx = \frac{1}{x} - \frac{1}{3x^2} + \arctan x + c$$

Feladatok:

$$(e/1) \int \frac{2x^2 - 5}{x^4 - 5x^2 + 6} dx$$

$$(e/2) \int \frac{1}{x^4 - x^2} dx$$

$$(e/3) \int \frac{x}{x^3 - 1} dx$$

$$(e/4) \int \frac{x^2}{1 - x^4} dx$$

$$(e/5) \int \frac{1}{(x+1)^2(x^2+1)} dx$$

$$(e/6) \int \frac{2}{5x-1} dx$$

$$(e/7) \int \frac{\pi}{x+2} dx$$

$$(e/8) \int \frac{2x+1}{3x-4} dx$$

$$(e/9) \int \frac{7x-2}{4x+11} dx$$

$$(e/10) \int \frac{x^2+1}{x+1} dx$$

$$(e/11) \int \frac{x^2-2x+3}{5x+7} dx$$

$$(e/12) \int \frac{3x^3+2x^2+x}{10x-1} dx$$

$$(e/13) \int \frac{17dx}{(3x+14)^2}$$

$$(e/14) \int \frac{33dx}{(x+19)^3}$$

$$(e/15) \int \frac{x+7}{(x+2)^2} dx$$

$$(e/16) \int \frac{x^2-x+8}{(x-3)^3} dx$$

$$(e/17) \int \frac{x^3+x^2-x+1}{(x-1)^4} dx$$

$$(e/18) \int \frac{x^4 + 1}{(x - 2)^3} dx$$

$$(e/19) \int \frac{x^7}{(1 + x)^6} dx$$

$$(e/20) \int \frac{dx}{3x^2 + 4x + 5}$$

$$(e/21) \int \frac{dx}{5x^2 - 4x + 3}$$

$$(e/22) \int \frac{dx}{x^2 - 6x - 10}$$

$$(e/23) \int \frac{x - 4}{x^2 + 4} dx$$

$$(e/24) \int \frac{7x - 6}{x^2 - 8} dx$$

$$(e/25) \int \frac{3x^4 + 4x^3 - x + 13}{x^2 + 3x - 4} dx$$

$$(e/26) \int \frac{x^6 - x^5}{x^2 - 5x - 6} dx$$

$$(e/27) \int \frac{x^4 + x^2 + 1}{x^3 + 3x^2 + 3x + 1} dx$$

$$(e/28) \int \frac{x + 3}{x^3 + 4x^2 + 4x} dx$$

$$(e/29) \int \frac{(x^2 + 1)dx}{(x^2 - 10x + 21)(x^2 + 2x + 1)}$$

$$(e/30) \int \frac{x^4 + x^2 + 1}{(x + 1)^2(x - 1)^2} dx$$

$$(e/31) \int \frac{dx}{(x^2 + 1)^2}$$

$$(e/32) \int \frac{dx}{(x^2 + 1)^3}$$

$$(e/33) \int \frac{3x - 4}{(x^2 + 4)^3} dx$$

$$(e/34) \int \frac{x + 1}{x^4 + 4x^2 + 3} dx$$

$$(e/35) \int \frac{x^3 + x + 2}{(x^2 + x + 1)(x - 2)} dx$$

$$(e/36) \int \frac{x^3 + 2}{x^4 - 4x^2 + 3} dx$$

$$(e/37) \int \frac{x dx}{x^4 - 2x^2 - 3}$$

$$(e/38) \int \frac{x dx}{x^4 - 3x^2 + 2}$$

Trigonometrikus és hiperbolikus függvények integrálása

Páratlan kitevő esetén: leválasztás + helyettesítés.

Páros kitevő esetén: linearizálás.

Linearizálási formulák:

$$\cos^2 x + \sin^2 x = 1; \quad \cos 2x = \cos^2 x - \sin^2 x; \quad \sin 2x = 2 \sin x \cos x;$$

$$\cos^2 x = 1 - \sin^2 x; \quad \sin^2 x = 1 - \cos^2 x;$$

$$\cos^2 x = \frac{1 + \cos 2x}{2}; \quad \sin^2 x = \frac{1 - \cos 2x}{2};$$

$$\cosh^2 x - \sinh^2 x = 1; \quad \cosh 2x = \cosh^2 x + \sinh^2 x; \quad \sinh 2x = 2 \sinh x \cosh x;$$

$$\cosh^2 x = 1 + \sinh^2 x; \quad \sinh^2 x = \cosh^2 x - 1;$$

$$\cosh^2 x = \frac{\cosh 2x + 1}{2}; \quad \sinh^2 x = \frac{\cosh 2x - 1}{2}$$

Példák:

$$(F/1) \int \cos^5 x dx = \int \cos^4 x \cos x dx = \int (\cos^2 x)^2 \cos x dx =$$

$$\int (1 - \sin^2 x)^2 \cos x dx \stackrel{*}{=} \int (1 - t^2)^2 dt = \int (1 - 2t^2 + t^4) dt =$$

$$t - \frac{2t^3}{3} + \frac{t^5}{5} + c = \sin x - \frac{2}{3} \sin^3 x + \frac{1}{5} \sin^5 x + c$$

(* helyettesítés: $t = \sin x \implies dt = \cos x dx$)

$$\begin{aligned}
(\text{F/2}) \int \sin^6 x \, dx &= \int (\sin^2 x)^3 \, dx = \int \left(\frac{1 - \cos 2x}{2} \right)^3 \, dx = \\
&= \frac{1}{8} \int (1 - 3 \cos 2x + 3 \cos^2 2x - \cos^3 2x) \, dx = \\
&= \frac{1}{8} \int \left(1 - 3 \cos 2x + 3 \frac{1 + \cos 4x}{2} - \cos^3 2x \right) \, dx = \\
&= \dots (\text{az utolsó tagra a páratlan kitevő módszerét alkalmazva}) \dots = \\
&= \frac{1}{8} \left(\frac{5}{2}x - \frac{3}{2} \sin 2x + \frac{3}{8} \sin 4x - \frac{1}{2} \sin 2x + \frac{1}{6} \sin^3 2x \right) + c
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
(\text{F/3}) \int \sinh^2 x \cosh^3 x \, dx &= \int \sinh^2 x (1 + \sinh^2 x) \overbrace{\cosh x}^{dt} \, dx = \int t^2 (1 + t^2) \, dt = \\
&= \frac{t^3}{3} + \frac{t^5}{5} = \frac{\sinh^3 x}{3} + \frac{\sinh^5 x}{5} + c
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
(\text{F/4}) \int \frac{\sinh^3 x}{\sqrt{\cosh x}} \, dx &= \int \frac{(\cosh^2 x - 1) \sinh x}{\sqrt{\cosh x}} \, dx = \int \frac{t^2 - 1}{\sqrt{t}} \, dt = \frac{2}{5} t^{\frac{5}{2}} - \frac{2}{3} t^{\frac{3}{2}} = \\
&= \frac{2}{5} \sqrt{\cosh^5 x} - \frac{2}{3} \sqrt{\cosh^3 x} + c
\end{aligned}$$

Feladatok:

$$(\text{f/1}) \int \frac{\sin^4 x}{\cos^2 x} \, dx$$

$$(\text{f/2}) \int \sin^6 x \cos^3 x \, dx$$

$$(\text{f/3}) \int \frac{\sin^3 x}{\cos^4 x} \, dx$$

$$(\text{f/4}) \int \frac{1}{\sinh x \cosh x} \, dx$$

$$(\text{f/5}) \int \cos 3x \, dx$$

$$(\text{f/6}) \int x \sin x^2 \, dx$$

$$(\text{f/7}) \int (\sin^2 x - \cos^2 x) \, dx$$

$$(\text{f/8}) \int \sin x \cos x \, dx$$

$$(f/9) \int \sin^2 x \cos^2 x dx$$

$$(f/10) \int \sin^3 x \cos x dx$$

$$(f/11) \int \sin^2 x \cos^3 x dx$$

$$(f/12) \int \sin^5 x dx$$

$$(f/13) \int \cos^5 x dx$$

$$(f/14) \int \cos^3 x dx$$

$$(f/15) \int \sin^5 x \cos^2 x dx$$

$$(f/16) \int \frac{\sin x dx}{1 + \cos^2 x}$$

$$(f/17) \int \frac{\cos x dx}{1 + \cos 2x}$$

$$(f/18) \int \frac{\sin^3 x dx}{1 + \sin^2 x}$$

$$(f/19) \int \sqrt{1 + \cos x} dx$$

$$(f/20) \int \sqrt{1 - \cos x} dx$$

$$(f/21) \int \frac{dx}{\sin x + \cos x}$$

$$(f/22) \int \frac{dx}{\cos^3 x}$$

$$(f/23) \int \frac{dx}{5 - 3 \cos x}$$

$$(f/24) \int \frac{\sin x - \cos x}{\sin x + \cos x} dx$$

$$(f/25) \int \operatorname{tg}^5 x dx$$

$$(f/26) \int \frac{dx}{\sin^4 x \cos^4 x}$$

Az $R(e^x)$ alakú függvények integrálása

Számítsuk ki a következő integrálokat:

$$(g/1) \int \sinh^2 x dx$$

$$(g/2) \int \cosh^3 x dx$$

$$(g/3) \int \frac{dx}{shx}$$

$$(g/4) \int \sinh^2 x ch^3 x dx$$

$$(g/5) \int \frac{\sinh^3 x dx}{\sqrt{\cosh x}}$$

$$(g/6) \int \frac{e^{2x} dx}{e^x + 1}$$

$$(g/7) \int \frac{6dx}{e^x - 3}$$

$$(g/8) \int e^x \sinh 3x dx$$

Irracionális függvények integrálása

Számítsuk ki a következő integrálokat:

$$(h/1) \int \frac{x dx}{\sqrt{3x + 5}}$$

$$(h/2) \int (x^2 - 3x + 2)\sqrt{2x - 1} dx$$

$$(h/3) \int \frac{dx}{\sqrt{e^x + 1}}$$

$$(h/4) \int \frac{\sqrt[3]{x^2} dx}{\sqrt{9x^2 - 6x + 5}}$$

$$(h/5) \int \frac{\sinh x dx}{\sqrt{\cosh x}}$$

$$(h/6) \int \frac{x dx}{\sqrt{x^2 + 1}}$$

$$(h/7) \int \frac{x^3 dx}{\sqrt{x^8 - 1}}$$

További feladatok

Számítsuk ki a következő integrálokat:

a) $\int \frac{\cos 2x dx}{\cos x - \sin x}$

b) $\int e^{-x} dx$

c) $\int \cos(4x - 5) dx$

d) $\int \sqrt{8 - 2x} dx$

e) $\int 10^x e^x dx$

f) $\int \frac{5 + x^2}{5 - x^2} dx$

g) $\int \frac{3 dx}{\sqrt{3x^2 - 2}}$

h) $\int \frac{x^3 dx}{(2x - 4)^5}$

i) $\int \sqrt[5]{(8 - 3x)^6} dx$

j) $\int x \sqrt{1 - x^2} dx$

k) $\int \frac{\cos x dx}{\sqrt{\sin x}}$

l) $\int x \sin(x^2 + 1) dx$

m) $\int \frac{dx}{x \ln x}$

n) $\int \frac{\sqrt{\ln x}}{x} dx$

o) $\int \frac{\cos x dx}{\sqrt{1 + \sin^2 x}}$